

בס"ד. ש"פ שלח, כ"ח סיון, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ב

(הנחה בלתי מוגה)

וְהָי' באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה להוי' ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה¹. וצריך להבין² אומרו (והי' באכלכם) מלחם הארץ, הלא כבר נאמר לפני זה³ בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה, היינו, שלא נתחייבו בחלה בהיותם במדבר אלא רק בכואם לארץ, ומה בא להשמיענו באמרו והי' באכלכם מלחם הארץ. גם צריך להבין אומרו תרימו תרומה להוי' גו' חלה תרימו תרומה, שהכתוב כופל תרימו תרומה ב' פעמים. ובספרי איתא תרימו תרומה, בתרומה גדולה הכתוב מדבר, או אינו אלא בתרומת חלה, כשהוא אומר חלה תרימו תרומה הרי חלה אמורה, הא מה אני מקיים תרימו תרומה לה', בתרומה גדולה הכתוב מדבר. אמנם, אף שמיתורא דקרא דרשו חז"ל שקאי גם על תרומה גדולה, מ"מ, לפי פשוטו של מקרא קאי כל הפסוק על תרומת חלה בלבד, שהרי מצות תרומה גדולה אין מקומה בפרשה זו, אלא בפרשה שלאח"ז יחד עם כל שאר מתנות כהונה⁴, ועפ"ז צריך להבין מה שבתרומת חלה נאמר תרימו תרומה ב' פעמים. וגם צריך להבין מ"ש והי' באכלכם גו' תרימו תרומה, הרי חיוב מצות חלה היא באופן שקודמת להינטל קודם האכילה, ומהו אומרו והי' באכלכם גו' תרימו תרומה (כפי שהקשה הרמ"ז בפרשת עקב⁵).

(ב) **וְיֹבֵן** זה בהקדים ביאור כללות ענין הלחם, שיש בו ב' בחינות, לחם מן הארץ, ולחם מן השמים⁶. וב' ענינים אלו ישנם בכללות סדר ההשתלשלות, וכן בעבודת האדם (שזהו עיקר כל הענינים, כמארז"ל⁷ אני נבראתי לשמש את קוני). והענין בזה⁸, דלחם מן הארץ ולחם מן השמים בכללות סדר ההשתלשלות הו"ע תהו ותיקון, לחם מן הארץ הוא מבחי' התהו שקדם לתיקון, ולחם מן השמים הוא משרש

1 פרשתנו (שלח) טו, יט"ב.

2 ראה גם רד"ה והי' באכלכם תשל"ג

3 בשלח טז, ד.

4 משנה וברייתא סוף קידושין.

5 (סה"מ תשל"ג ע' 431).

6 בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב

7 פסוק יח.

8 ח"ב ע' א"סב ואילך. וראה גם סה"מ תש"ה

4 קרח יח, יב ובפרש"י.

5 ערב, א (הובא באוה"ת פרשתנו ס"ע ע' 207 ואילך.

התיקון שלמעלה משרש התהו, כידוע⁹ שבנין עולם התהו הי' ע"מ לסתור, והסתירה היא ע"מ לבנות עולם התיקון, והיינו, שבשרש הענינים (בבחי' שלמעלה משבירה ותיקון) קדם עולם התיקון. וביאור הענין, דהנה, בלחם מן הארץ ישנו ענין עבודת הברורים לברר את הניצוצות דתהו שנפלו בדברים הגשמיים, ועי"ז שמבררים אותם מעלים אותם לשרשם בתהו. ועי"ז נעשה עלוי גדול ביותר, שהרי קדימת התהו לתיקון היא לא רק ענין של קדימה ואיחור, סיבה ומסובב, אלא גם קדימה במעלה ומדריגה, והיינו, שהאורות דתהו הם נעלים מאורות דתיקון, כידוע¹⁰ שבתהו היו אורות מרובים וכלים מועטים, ובתיקון האורות מועטים והכלים מרובים, ועי"י עבודת הברורים מעלים את הניצוצות לשרשם בתהו, שהם אורות נעלים ביותר, ועוד זאת, שממשיכים את האורות העליונים דתהו בכלים רחבים דתיקון, שזהו תכלית ענין העבודה לחבר ולהמשיך את האורות מרובים דתהו בכלים רחבים דתיקון, שענין זה הוא מצד השרש דתיקון שלמעלה מתהו, שזהו"ע לחם מן השמים שלמעלה מכללות ענין הברורים כו'.

ג) **וביאור** הענין בפרטיות יותר, דהנה, בענין הברורים גופא ישנם ב' אופנים, בירור מלמעלה למטה, ובירור מלמטה למעלה. הברור מלמעלה למטה הוא הברור מצד הגילוי אור שמלמעלה שנעשה עוד טרם שהגיע הזמן של עבודת האדם, והוא ענין הברור שע"י בחי' שם מ"ה דתיקון המברר, שע"י נעשה הברור בכללות העולמות אבי"ע. וסדר הברור הוא, שתחילה נתברר משבה"כ דתהו ניצוצות היותר טובים שיכולים להכלל באצילות (כפי מה שעלה ברצונו ית' באיזה אופן יהי' עולם האצילות), ומה שנשאר, היינו, הפסולת שלא שייך שיהי' נכלל באצי', נפל לבריאה (והו"ע הקליפה שכנגד אצילות¹¹, שמעמדה בעולם הבריאה). ואח"כ נתברר עוד פעם מה שיהי' נכלל במדריגת עולם הבריאה והשאר נפל ליצירה. ואח"כ נתברר עוד מה שיהי' נכלל ביצירה והשאר נפל לעשי'. ומובן מזה שהחילוק בין בירור לברור שלאחריו הוא בב' ענינים. ענין הא', שהניצוצות שנתבררו בבירור הראשון הם במדריגה נעלית יותר, משא"כ הניצוצות שנתבררו בבירור שלאח"ז הם למטה

10) ראה עץ חיים שער הכללים פ"א-ב. שער יו"ד (שער התיקון) פ"ה. שער יא (שער המלכים) פ"א. פ"ה. תו"ח בראשית ט, א ואילך. ובכ"מ.

11) ראה לקו"ת תזריע כג, ב ואילך. ועוד.

9) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"ב ע' תשכח. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב ע' תקפה ואילך. סה"מ תרס"ג ע' נג ואילך. ובכ"מ.

במדריגה. וענין הב', שהפסולת שנשאר מבירור הראשון הוא פסולת דק ביותר, משא"כ הפסולת שנשאר מהבירור שלאח"ז הוא פסולת גס יותר. וזהו שהקליפה דאצילות היא קליפה דקה, וכידוע¹² שהקליפה דאצילות יש בה רק ו"ק, שדוגמתו באדם הו"ע הששה מדות, וקליפה דבריאה יש בה גם חו"ב דקליפה, ענין המוחין, וחב"ד דקליפה גרוע הרבה יותר וקשה יותר לברר מהמדות דקליפה, כמבואר בתניא¹³. וכידוע¹⁴ בענין ארץ קני קניזי וקדמוני¹⁵ שכנגד ג' המוחין, שהבירור שלהם יהי' רק לעתיד לבוא, והיינו, שעכשיו אפשר להיות הבירור רק בבחי' מדות, שזהו"ע כיבוש ארץ ז' עממין, ורק לעתיד יוכל להיות הבירור גם בבחי' המוחין. ולאחרי שנתברר מה שיהי' נכלל בבריאה, הנה הפסולת שנשאר ונפל ביצירה הוא בגסות עוד יותר, כידוע שהקליפה דיצירה יש בה (לא רק מדות ומוחין, אלא) גם בחי' הרצון, שהו"ע מקיפים דקליפה, שבהם הבירור הוא קשה יותר, כמבואר בלקו"ת¹⁶. והקליפה דעשי' היא גסה יותר, שהיא בחי' עתיק דקליפה, שהיא קליפה קשה ביותר, וכמבואר ענינה בדרוש תער השכירה להצ"צ¹⁷. וכל זה הוא הבירור בדרך מלמעלה למטה שנעשה מצד האור שלמעלה, עוד לפני עבודת האדם, שבירור זה הוא בכל א' מד' עולמות אבי"ע לפי מדרגתו, דבאצילות לא יגורך רע¹⁸, ובבריאה רובו טוב וכו', עד שבעשי' רובו רע¹⁹, ולכן נקרא עוה"ז ומלואו עולם הקליפות וסט"א והרשעים גוברים בו, כדאייתא בתניא²⁰ בשם הע"ח²¹. ולאחרי כן צריכה להיות עבודת האדם בדרך בירור מלמעלה למעלה, והסדר בזה הוא, שתחילה צריך להוציא את הפסולת היותר גס, והיינו, שהפסולת היותר גס שאי אפשר לבררו, צריך לזורקו, ועז"נ²² ותשליך במצולות ים כל חטאתם, והטוב עולה ביצירה, ואח"כ צריך להיות עוד בירור ועוד בירור, עד שעולה באצילות ולמעלה יותר. והיינו,

ראה יב, כ. פרש"י שופטים יט, ח. ועוד.
 (16) ביאור לד"ה כי ביום הזה יכפר — אחרי כב, ב.
 (17) אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תשפג-תשפד.
 (18) תהלים ה, ה. לקו"ת במדבר ג, ג.
 וראה עץ חיים שבהערה הבאה.
 (19) ראה עץ חיים שער מג (שער ציור עולמות) בהקדמה להדרוש. ועוד.
 (20) פ"ו (י, סע"ב ואילך). פכ"ד (ל, א).
 (21) שער מב (שער דרושי אבי"ע) סוף פ"ד.
 (22) מיכה ז, יט.

(12) ראה עץ חיים שער לו (שער מיעוט הירח) פ"ג. שער מח (שער הקליפות) פ"ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ד ע' א'תצא ואילך.
 (13) סוף פ"ח.
 (14) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"ב ע' תת ואילך. א'מט ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' ד ואילך. אוה"ת בראשית ח"ז תתשסח, א ואילך. ד"ה בראשית ברא תש"כ (תו"מ חכ"ז ע' 114 ואילך).
 (15) ראה לך לך טו, יט ובפרש"י. ספרי

שע"י עבודת האדם בענין הבירורים מלמטה למעלה ניתוסף אור גם באצילות, שהרי גם אצילות הוא עולם מוגבל, וע"י עבודת האדם בבירור והעלאת הניצוצות מהאורות מרובים דתהו, נעשה תוספת אור באצילות, ומכ"ש שע"י נעשית תוספת אור בכי"ע.

(ד) **והנה** בעבודת האדם גופא ישנם ב' האופנים דבירור מלמעלה למטה ובירור מלמטה למעלה, והו"ע העבודה שמצד הנשמה, והעבודה שמצד הגוף, היינו עבודת הנשמה בהגוף ע"י התלבשותה בנפש הבהמית. דהנה, עבודת הנשמה מצד עצמה, כיון שרוח האדם היא העולה למעלה²³, עבודתה היא בגילוי אור, והבירור נעשה בדרך ממילא, והו"ע בירור מלמעלה למטה, משא"כ העבודה שמצד הגוף היא באופן שהנשמה מתלבשת בנה"ב, שרוח הבהמה היא היורדת למטה²³, וע"י יכולה לברר ולזכך את הגוף באופן פנימי, שבשביל זה צריך להיות הבירור באופן של התלבשות דוקא. והענין בזה, שהתחלת ועיקר העבודה היא בבירור הגוף הגשמי, וע"י נעשה בירור בכללות ההשתלשלות, וכמשל הבנין שצריכים לחזקו מתחתיתו דוקא²⁴. ובכדי לפעול שהגוף יהי' מבורר ומזוכך לגמרי, הרי זה ע"י ההתלבשות בנה"ב דוקא כו'. וע"ד המבואר במק"א²⁵ במעלת בירור שם ב"ן על הבירור דשם מ"ה, ששלמות הבירור והזיכוך לגמרי הוא ע"י שם ב"ן דוקא, וכידוע ההוכחה על זה מענין משה ואלי', ששניהם היו נשמות דמ"ה, אלא שמשה הי' מ"ה דמ"ה, ואלי' הוא בחי' ב"ן דמ"ה, הנה אלי' פעל הזיכוך בגופו הגשמי עד שעלה בסערה השמימה²⁶, משא"כ במשה כתיב²⁷ ויקבור אותו בגיא, לפי שאמיתית הבירור והזיכוך הוא ע"י ההתלבשות דשם ב"ן דוקא. והיינו, דעם היות כללות הבירורים משם מ"ה דוקא שהוא המברר, מ"מ, בכדי שיהי' הבירור בפנימיות הוא ע"י ההתלבשות דב"ן דוקא. וכמו"כ הוא בעבודה, שבירור וזיכוך הגוף הוא ע"י התלבשות נה"א בנה"ב דוקא.

וכללות החילוק שבין ב' אופני עבודה הנ"ל (בירור בדרך מלמעלה למטה ובירור בדרך מלמטה למעלה), הוא החילוק שבין

ואילך. תש"ח ע' 210 ואילך. ועוד.
26) מלכיס"ב ב, יא. וראה ד"ה ונגלה שנה זו (תו"מ חל"ג ע' 371). וש"נ.
27) ברכה לד, ו.

23) ע"פ קהלת ג, כא.
24) ראה תו"א בראשית ד, א.
25) ראה המשך תער"ב שם ע' א"סה.
סה"מ תש"ה ס"ע 215 ואילך. וראה גם המשך תרס"ו ע' קנו ואילך. סה"מ תרח"ץ ע' רנב

העבודה דתורה והעבודה דתפלה²⁸, כידוע שתורה ענינה גילוי מלמעלה, ואמרו חז"ל²⁹ שדברי תורה אין מקבלים טומאה, לפי שאינם בהתלבשות, משא"כ תפלה היא העבודה שמצד המטה. וכן בתורה עצמה הוא ההפרש בין תושב"כ לתושבע"פ³⁰, ותושב"כ הוא למעלה מענין הבירורים כו', משא"כ תושבע"פ שעז"ני³¹ במחשכים הושבני זה תלמודה של כבל. ובכללות הוא גם ההפרש בין גליא דתורה לפנימיות התורה³², דבגליא דתורה הו"ע העבודה בחומר ובלבנים כו'³³, משא"כ פנימיות התורה לית תמן לא קשיא כו' ולא מחלוקת³⁴.

וזהו גם החילוק שבין לחם מן השמים ולחם מן הארץ, דלחם מן השמים הו"ע הגילוי מלמעלה למטה, שזה הי' ענין המן שירד לבניי מן השמים בהיותם במדבר, משא"כ בכואם לארץ נושבת, אזי נפסקה ירידת המן³⁵, ואז התחיל הענין דלחם מן הארץ, שנעשה ע"י עבודת ויגיעת האדם ככל פרטי הענינים דחרישה וזריעה כו' ששנה התנא בסידורא דפת³⁶, שהו"ע עבודת הבירורים בדרך התלבשות מלמטה למעלה.

(ה) **וביאור** סדר עבודת הבירורים מלמטה למעלה בלחם מן הארץ, דתנא סידורא דפת נקט, החורש והזורע והמעמר והקוצר והטוחן והלש כו'³⁷, שכל פרטים אלו ישנם בעבודת האדם. והענין בזה³⁸, דהנה, בתחילה צריך להיות ענין החרישה, שזוהי ההקדמה לכל המלאכות שלאח"ז, וענין החרישה הוא דמרפי ארעא³⁹, וענינו בעבודה הוא הביטול הכללי, שעל ידו נעשית ההכשרה שיוכל להיות ענין העבודה. והתחלת העבודה הוא הזורע, שזורע גרעין ונרקב בארץ, וענינו בעבודה הוא המרירות שבאה מההתבוננות בגדולת הוי', והיינו, שלא מספיק מרירות

28 ראה גם המשך תרס"ו ע' שלד ואילך. ע' שפד ואילך.

29 ברכות כב, א.

30 סידור (עם דא"ח) קז, ג. ובארוכה — תורת חיים בשלח דש, א ואילך. המשך תרס"ו שם.

31 איכה ג, ו. סנהדרין כד, א. ראה שערי אורה שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. המשך תרס"ו ע' צ ואילך. ועוד.

32 ראה זח"ב קפג, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן הנחות הר"פ ע' עז"ע. תקס"ח ח"א ע' מ. ד"ה ויענך וירעיבך תרל"ה (סה"מ תרל"ה ח"ב ע' תי). ד"ה הנ"ל תרע"ה (המשך תרע"ב

ח"ב ע' איצט ואילך). תשכ"ג ס"ב (תו"מ סה"מ מנחם-אב ע' קפג).

33 שמות א, יד. וראה זח"ג קנג, א (ברע"מ). הובא ונתבאר בתו"א, תו"ח ואוה"ת ר"פ שמות.

34 זח"ג קכד, ב (ברע"מ). הובא ונתבאר בתניא אגה"ק סכ"ו.

35 בשלח טז, לה.

36 שבת עד, ב.

37 שם עג, סע"א במשנה.

38 בהבא לקמן ראה המשך תער"ב שם ע' א.סו. וראה גם לקו"ת בהר"מ ב, ו ואילך. ועוד.

39 ראה מו"ק ב, ב.

סתם, אלא צ"ל מרירות מעניני אלקות דוקא, והוא ע"ד משנת"ל (ס"ד) שעיקר הברור הוא מצד שם מ"ה, שלכן אינו מספיק מרירות סתם, אלא צריך להיות מרירות מהתבוננות באלקות דוקא, שמתבונן בגדולת הוי', דהוי' הוא בחי' מ"ה, איך שהוא הי' הוה ויהי' כאחד⁴⁰, ואין שום שינוי לפניו כו', ומזה יבוא למרירות גדולה בנפשו. אמנם, עדיין צריך להיות הזהירות (באִוָּאָרְעֵנִישׁ) שלא יהי' ישות ומציאות מצד הביטול עצמו, ועל זה באה מלאכת הקוצר, שעוקר לגמרי ממקום גידולו, וענינו בעבודה הוא הביטול דשמו"ע, שבזה הוא נעקר לגמרי מישותו ומציאותו כו'. ואח"כ צריך להיות המעמר, כידוע⁴¹ בענין ואנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה⁴², שלאחרי הקצירה מקבצין שבלים רבים ומחברין אותן וקושרין אותן באגודה אחת הנקראת אלומה, שהו"ע העלאת הניצוצות כו', ואלומים הוא גם מלשון אלם, שיש לו פה ושותק, שהו"ע הביטול, והיינו, שגם לאחרי הביטול דשמו"ע צריך להיות ביטול נוסף, והו"ע ההתכללות דמאלמים אלומים. וכל זה הו"ע ברור ראשון, והרי ידוע⁴³ שברור ראשון אינו מספיק וצריך להיות ברור שני, ולכן לאחרי כל זה צריך להיות שינוי המהות, שישתנה מהותו ויוכל להיות מאכל אדם. וזהו"ע טוחן ולש, דטחינה הוא שינוי המהות, וכמ"ש רבינו הזקן בשו"ע⁴⁴ בביאור החילוק שבין טוחן שהוא אב מלאכה להמתך דק דק שהוא תולדת הטוחן, שהטוחן משנה את הגוף הראשון לגמרי. וגמר מלאכה זו דשינוי המהות הוא ע"י הלישה במים, שאז הוא החיוב דחלה, כמארז"ל⁴⁵ משעה שהאשה מקשקשת עיסתה במים מגבהת את חלתה, וענינו בעבודה הוא האהבה הנמשכת כמים, שזוהי עיקר העבודה, כמארר⁴⁶ לית פולחנא כפולחנא דרחימותא (וכידוע שגם אהבה כרשפי אש הרי עיקרה הו"ע האהבה, שכללות ענינה הוא מים). ועי"ז נעשה שינוי המהות להיות מאכל אדם, לבחי' אדם העליון שעל הכסא.

1) **ועפ"ז** יובן מ"ש והי' באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה להוי' וגו', דהנה, ענין האכילה הוא שעל ידה נעשה חיבור הנפש והגוף, והיינו, לפי שהיא למעלה משניהם⁴⁷. ועי"ז נעשה הברור דלחם

40) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. תניא שער היחוד והאמונה פ"ז (פב, א).
 41) תו"א וישב כת, א.
 42) וישב לז, ז.
 43) תו"א שם, ב. ועוד.
 44) או"ח שש"א ס"א.
 45) ירושלמי שבת פ"ב ה"ו. בר פ"ד, א. וראה חלה פ"ג מ"א. רמב"ם הל' ביכורים עם שאר מת"כ פ"ח ה"ב. שם ה"ד.
 46) ראה זהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א. לקו"ת פרשתנו מב, ג. ובכ"מ.
 47) ראה לקו"ת צו יג, ב ואילך.

(מן) הארץ, שהו"ע בירור הניצוצות דתהו, הבירור דשם ב"ן, ועד שנעשה ההגבהה וההרמה (תרימו תרומה) להוי', שיהי' בזה הגילוי דשם מ"ה דתיקון ששרשו למעלה מתהו, שהו"ע לחם מן השמים. והו"ע החיבור דלחם מן הארץ עם לחם מן השמים, שענינו בעבודה הוא החיבור דיחודא תתאה עם יחודא עילאה⁴⁸, וכמבואר בקונטרס עץ החיים⁴⁹ שגם אלו שמצד סיבות שונות עבודתם היא רק בבחי' יחו"ת, הנה גם בהם צריך להיות המשכת יחו"ע, שעיי"ז דוקא תהי' העבודה דיחו"ת כדבעי. והענין יובן ע"פ משנת בסידור שער ברהמ"ז⁵⁰ ובדרוש כי הוא יברך את הזבח אחרי כן יאכלו הקרואים⁵¹, דהנה אמרו חז"ל⁵² כל זמן שביהמ"ק קיים מזבח מכפר ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו, דמלשון זה משמע שאף שיש דמיון בין מזבח ושולחן, הרי הם שני ענינים מיוחדים. ומבואר בזה, ע"פ הידוע בענין ההפרש שבין אכילת מזבח לאכילת כהנים (שגם אכילת כהנים הו"ע של כפרה, כמארו"ל⁵³ כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים), דאכילת מזבח הו"ע הבירור דמלכות, שהרי הקרבת הבהמה הו"ע זובח את יצרו כו"⁵⁴, בירור הגוף ע"י ההתלבשות בנה"ב, וענין זה עולה לבחי' המלכות. משא"כ אכילת אדם הוא למעלה מענין אכילת מזבח, והו"ע אכילת בחי' ז"א, שהוא בחי' אדם העליון שעל הכסא. וזהו גם ששולחנו של אדם מכפר עליו, שהכוונה בזה כאן לענין אכילת אדם העליון שעל הכסא שלמעלה מאכילת המזבח. וזהו ג"כ ענין החלה שניתנת לכהנים⁵⁵, שעז"ז והי' באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה להוי', וכמשנת"ל שהו"ע החיבור דיחו"ע עם יחו"ת, שגם בהעבודה דיחו"ת יורגש הביטול דיחו"ע⁵⁶. וזהו גם מש"נ תרימו תרומה ב"פ, דקאי על ענין התפלה וענין התורה, כמבואר גם בדרושי תרכ"ז⁵⁷ ותרכ"ט⁵⁸.

<p>(53) פסחים נט, ב.
 (54) ראה סנהדרין מג, ב.
 (55) ראה גם אוה"ת שם ע' תקלת.
 (56) ראה גם סד"ה והי' באכלכם תר"ן (סה"מ תר"ן ע' שעו).
 (57) ד"ה ראשית עריסותיכם תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' שלב ואילך). תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' רמב ואילך).
 (58) חסר הסיום (המו"ל).</p> | <p>(48) ראה סידור (עם דא"ח) שער ברכת המזון קט, א ואילך. אוה"ת פרשתנו ס"ע תקלד ואילך.
 (49) פרק ז.
 (50) קיד, ג ואילך.
 (51) מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ס"ע קסב ואילך. וראה גם סהמ"צ להצ"צ צא, ב ואילך. סה"מ תרס"ג ס"ע נה ואילך.
 (52) ברכות נה, א. וש"נ.</p> |
|--|---|